

Tussenrapportage veldonderzoek vleermuizen

Bergweg van Rijn te Rhenen

In opdracht van: Dhr. P.A. van Schuppen, Rhenen

23 oktober 2015

Colofon

© 2015 Laneco / Dhr. P.A. van Schuppen, Rhenen

Tekst en samenstelling: Ing. T. Brouwer
Projectleiding: Ir. D. van Pijkeren
Eindverantwoordelijk: Ir. D. van Pijkeren
Met medewerking van: Ir. D. van Pijkeren

Projectnummer: 80.15.01

In opdracht van: Dhr. P.A. van Schuppen, Rhenen

Wijze van citeren: Brouwer, T., 2015. Tussenrapportage veldonderzoek vleermuizen Bergweg van Rijn te Rhenen. Laneco, Ede.

Contact: Laneco
Mastbos 25
6718 HA Ede
www.laneco.nl



Laneco is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd, gewijzigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Laneco noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Laneco is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Laneco. De opdrachtgever vrijwaart Laneco voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

INHOUD

1	INLEIDING	5
1.1	AANLEIDING	5
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN	5
2	FLORA- EN FAUNAWET.....	7
2.1	WETTELIJK KADER	7
2.2	PROCEDURELE GEVOLGEN	7
3	SOORTBESCHRIJVING	9
3.1	VLEERMUIZEN.....	9
4	ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE	10
4.1	ONDERZOEKSVRAAG	10
4.2	ONDERZOEKSMETHODIEK.....	10
4.3	ONDERZOEKSRONDES.....	10
5	ONDERZOEKSRISULTATEN	11
5.1	VLEERMUIZEN.....	11
5.2	OVERIGE.....	12
6	CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES.....	13
6.1	CONCLUSIE.....	13
6.2	CONSEQUENTIES	13
BIJLAGE 1	LITERATUURLIJST.....	14
BIJLAGE 2	WAARNEMINGEN OP KAART.....	15

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Op een bosperceel in de hoek van de Bergweg van Rijn en de Rondweg-West te Rhenen is de nieuwbouw van twee woningen beoogd. Om dit plan te realiseren is een bestemmingswijziging noodzakelijk.



Ligging en begrenzing plangebied (Luchtfoto: Google Earth)

In een eerder uitgevoerde quick scan flora en fauna (Brouwer, 2015) is geconstateerd dat het bosperceel mogelijk een functie heeft voor vleermuizen. Laneco is gevraagd om nader onderzoek te verrichten naar het gebruik van het plangebied door vleermuizen.

1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN

Het plangebied ligt in de wijk Salamander aan de zuidwestkant van Veenendaal in de gemeente Rhenen en wordt grofweg begrensd door woningpercelen aan de Zuylenburg in het noorden, de Bergweg van Rijn in het oosten, het fietspad langs de Rondweg-West in het zuiden en een bosgebiedje in het westen.

Het plangebied bestaat uit een bosje met opgaande begroeiing van in dikte (10-40 cm) variërende bomen, zoals Amerikaanse eik, berk, beuk en zomereik, en struweel van onder andere Amerikaanse vogelkers, bamboe, braam, hulst, laurierkers, taxus en vlier. De bodem is grotendeels bedekt met een dikke bladlaag; bodembegroeiing is slechts beperkt aanwezig en bestaat voornamelijk uit klimop. In het bosje is veel tuinafval gedumpt, waardoor er verspreid door het plangebied diverse tuinplanten groeien. Ook zijn er recent enkele bomen op het perceel gekapt en zijn er snoeiwerkzaamheden uitgevoerd.

In het zuidelijke deel van het bosgebied ligt over de gehele lengte van het plangebied een circa 2 meter hoge grondwal die functioneert als geluidswal voor de provinciale weg. Het gebied is aan de wegzijden afgezet door een circa 2,5 meter hoog hekwerk met drie lagen prikkeldraad. Aan de noordkant loopt het plangebied over in de tuinen van de woningen aan de Zuylenburg. Aan de westkant van het plangebied ligt een vergelijkbaar bosgebied, dat wordt doorsneden door een circa 1 meter hoog hekwerk.

De eigenaren van het perceel zijn voornemens om twee vrijstaande bosterraswoningen te realiseren op het perceel. Om dit te realiseren wordt een deel van de opgaande begroeiing verwijderd. De grondwal en de (omliggende) begroeiing aan zuidkant blijven gehandhaafd, net als vijf zomereiken en een meerstammige Amerikaanse eik langs de Bergweg van Rijn.



Indrukken van het plangebied (foto's Laneco)

2 FLORA- EN FAUNAWET

2.1 WETTELIJK KADER

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- Artikel 8: het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen;
- Artikel 9: het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen;
- Artikel 10: het is verboden beschermde diersoorten opzettelijk te verontrusten;
- Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren;
- Artikel 12: Het is verboden eieren van beschermde diersoorten te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen;
- Artikel 13: Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

2.2 PROCEDURELE GEVOLGEN

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Denk daarbij aan soorten zoals konijn, veldmuis, egel, ree, bruine kikker en kleine watersalamander. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde diersoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast.

-
- beschermingscategorie 2:
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen (bijvoorbeeld eekhoorn, steenmarter en wild zwijn), geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is. Organisaties die geen gedragscode hebben moeten, voor ingrepen die leiden tot verstoring of aantasting van deze soorten, een ontheffing aan te vragen.
 - beschermingscategorie 3:
Voor ongeveer honderd zeldzame soorten (o.a. das, boommarter) geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Dan is meestal een ontheffing van het ministerie van EZ nodig, met uitgebreide toetsing.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Afhankelijk van de ingreep en de soort kan dan een ontheffing noodzakelijk zijn. Ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingreep vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dient plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Vaak worden hierbij mitigerende en compenserende maatregelen gevraagd.

Uit uitspraken van de Raad van State blijkt dat volgens Europese richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn) het verlenen van een ontheffing voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn alleen mogelijk is onder een beperkt aantal voorwaarden. Ontheffingen van de Flora- en faunawet worden alleen verleend als de volgende voorwaarden van toepassing zijn:

Alle soorten:

- Er zijn geen alternatieven;
- Het duurzaam voortbestaan van de populatie is niet in het geding.

Voor soorten van Tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet:

- Er is sprake van een bij de wet genoemd belang.

Voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn:

- Ter bescherming van de wilde flora en fauna en instandhouding van natuurlijke habitats;
- De volksgezondheid, de openbare veiligheid in het geding is;
- Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Uit een uitspraak van Raad van State (juli 2012) blijkt dat in alle gevallen dat het overtreden van de artikelen 10 en 11 van de Flora- en faunawet niet kan worden voorkomen door mitigatie, bij het ministerie een ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Artikel 2 van de Flora- en faunawet is een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving.

3 SOORTBESCHRIJVING

3.1 VLEERMUIZEN

Alle vleermuissoorten, hun verblijfplaatsen en belangrijke onderdelen van het leefgebied zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet, volgens tabel 3 van deze wet en bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die aan de hand van echolocatie hun positie bepalen. Deze nachtdieren verblijven overdag in besloten ruimtes. Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast zijn er soorten die van beide elementen gebruik maken.

Ook is er onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz.) of bomen (in holten, achter de bast). Een groot aantal soorten, ook soorten die 's zomers in boomholten verblijven, overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders.

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet (Tabel 3 Flora- en faunawet en bijlage IV Habitatrichtlijn).

Vanaf begin april komen vleermuizen te voorschijn uit hun winterverblijven, afhankelijk van het weer, de ene soort wat later dan de andere. Van half mei tot half juli vormen de vleermuizen kraamkolonies waarin de jongen worden geboren en grootgebracht. De mannetjes verblijven dan apart in kleinere groepen. Vanaf half augustus tot september, in het paarseizoen, vallen de kraamkolonies uiteen en trekken sommige soorten vleermuizen uit hun voortplantingsgebied weg, terwijl andere soorten nooit ver vliegen tussen zomer en winter verblijf. In deze periode paren de meeste vleermuissoorten. Vanaf oktober gaan de verschillende soorten in winterslaap, waarbij de ene soort zich eerder terugtrekt in zijn winterverblijf dan de andere (Helmer, 1988).

Omdat de soorten vaak jarenlang gebruik maken van vaste aanvliegroutes tussen verblijfplaats en foerageergebied, kan het behoud van lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied.

4 ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE

4.1 ONDERZOEKSVRAAG

Doel van dit onderzoek is om na te gaan of de voorgenomen ingreep gevolgen heeft op verblijfplaatsen of andere essentiële onderdelen van het leefgebied van beschermde soorten vleermuizen. Als effecten op deze beschermde soorten zodanig zijn dat belangrijke onderdelen van het leefgebied of verblijfplaatsen (indirect) verloren gaan, dan moet over het algemeen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet voor de ingreep worden aangevraagd.

4.2 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek naar vleermuizen in de nazomer is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Petterson D240X). Batdetectors vertalen de voor mensen onhoorbare sonargeluiden van vleermuizen in hoorbare geluiden. Vleermuizen zijn op naam gebracht door interpretatie van het ritme en de klank van hun sonargeluid, gecombineerd met zichtwaarnemingen van vliegstijl en grootte.

Er zijn in het najaar van 2015 twee onderzoeksrondes uitgevoerd om de aanwezigheid van vliegroutes, belangrijke foerageergebieden en paarverblijfplaatsen te onderzoeken. De eerste ronde is uitgevoerd door één persoon en de tweede ronde is uitgevoerd door twee personen.

Er is gewerkt conform de protocollen voor vleermuisonderzoek zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB, 2013).

Voor een volledig onderzoek conform het vleermuisprotocol is het noodzakelijk om ook in het zomer naar kraam- en zomerverblijfplaatsen te kijken. Deze rapportage betreft dan ook een tussenrapportage met de resultaten van het najaarsonderzoek.

4.3 ONDERZOEKSRONDES

Datum	Periode/soort	Zon op/onder	Windkracht	Temperatuur	Bijzonderheden
8 september 2015	Vleermuizen/ avond	20.11 uur	windstil	14 °C	Half bewolkt
28 september 2015	Vleermuizen/ avond	19.25 uur	0-1 Bft.	12 °C	Bewolkt

5 ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1 VLEERMUIZEN

5.1.1 Kraamseizoen

P.M.

5.1.2 Paarseizoen

1e onderzoeksronde

De eerste najaarsronde betrof een avondbezoek op 8 september 2015. In en rondom het plangebied is weinig vleermuisactiviteit waargenomen; in totaal vlogen er circa drie gewone dwergvleermuizen rondom het plangebied en eenmalig een rosse vleermuis. Zowel langs de bosrand aan de Bergweg van Rijn en de Rondweg-West foerageerden een enkele gewone dwergvleermuis. Op de hoek van de Bergweg van Rijn en de Cuneraweg is een baltsende gewone dwergvleermuis waargenomen; de soort heeft hier een paarverblijfplaats in de woning op de hoek, tegenover het plangebied. De rosse vleermuis werd kort overvliegend waargenomen en had geen binding met het plangebied.

Er zijn binnen het plangebied geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Ook heeft het plangebied gezien het lage aantal dieren geen essentiële functie als foerageergebied.

2e onderzoeksronde

De tweede najaarsronde betrof een avondbezoek op 28 september 2015. Tijdens deze ronde zijn uitsluitend gewone dwergvleermuizen waargenomen. Zowel langs de Bergweg van Rijn, als langs het fietspad langs de Rondweg-West foerageerden circa drie tot vier gewone dwergvleermuizen. Ook boven de tuinen ten noorden/noordoosten van het plangebied foerageerden enkele gewone dwergvleermuizen. Op de hoek van de Bergweg van Rijn en de Cuneraweg is net als tijdens de eerste ronde een baltsende gewone dwergvleermuis waargenomen; de soort heeft hier een paarverblijfplaats in de woning op de hoek, buiten het plangebied. Ook noordelijker langs de Zuylenburg (verlengde van de Bergweg van Rijn) is een baltsende gewone dwergvleermuis waargenomen; ook hier is een paarverblijfplaats aanwezig in een woning.

Er zijn binnen het plangebied geen verblijfplaatsen van vleermuizen vastgesteld. Ook hebben de bosranden geen functie als vliegroute en heeft het plangebied gezien het lage aantal dieren geen essentiële functie als foerageergebied.

5.1.3 Effecten

Het plangebied is tijdens de paarperiode niet van belang voor vleermuizen. Er zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen, het vormt geen onderdeel van een vliegroute en maakt geen essentieel onderdeel uit van het foerageergebied. In het bosje zelf werd nauwelijks gevoerageerd tussen de bomen. Er is ook slechts éénmalig een hoog overvliegende boombewonende soort waargenomen. Er zijn in en nabij het plangebied verder geen boombewonende vleermuizen geconstateerd.

5.2 OVERIGE

Er zijn geen overige van belang zijnde waarnemingen gedaan.

6 CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES

Op een bosperceel in de hoek van de Bergweg van Rijn en de Rondweg-West te Rhenen is de nieuwbouw van twee woningen beoogd. Bij een verkennend onderzoek is geconcludeerd dat plangebied mogelijk van belang kan zijn voor vleermuizen. Laneco is vervolgens gevraagd een gericht onderzoek uit te voeren naar deze soortgroep.

Deze rapportage beschrijft het onderzoek wat in het parseizoen is uitgevoerd. Voor een volledig onderzoek zijn ook 2 rondes in de zomer nodig.

6.1 CONCLUSIE

In en om het plangebied zijn alleen gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis waargenomen. Het plangebied wordt beperkt gebruikt als foerageergebied. Er zijn in het najaar geen verblijfplaatsen, vliegroutes of andere belangrijke onderdelen van het leefgebied van vleermuizen vastgesteld; wel bevinden zich in woningen langs de Bergweg van Rijn en Zuylenburg twee paarverblijfplaatsen. De enige boombewonende soort, de rosse vleermuis, is alleen hoog overvliegend waargenomen.

6.2 CONSEQUENTIES

6.2.1 Vleermuizen

Er zijn geen verblijfplaatsen of belangrijke onderdelen uit het leefgebied van vleermuizen niet aangetroffen in het najaar. Er zijn vanuit de najaarssituatie ten aanzien van vleermuizen geen consequenties te verwachten voor het plan.

BIJLAGE 1 LITERATUURLIJST

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV, Utrecht.

Brouwer, T., 2015. Quick scan flora en fauna Bergweg van Rijn te Rhenen. Laneco, Ede.

Helmer, W., Limpens, H.J.G.A. en Bongers., W., 1e versie 1988, Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van bat-detectors, Stichting vleermuis-onderzoek (dr. L. Bels stichting).

Limpens, H., K. Mosterd en W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen; Onderzoek naar verspreiding en ecologie; KNNV Uitgeverij.

Netwerk Groene Bureaus, GAN, 2013, Vleermuisprotocol.

Wansink, D., 2012. Verspreidingsatlas van de zoogdieren in de provincie Utrecht. Werkatlas januari 2012. Zoogdieratlas.nl, Provincie Utrecht.

Websites:

www.vleermuis.net

www.zoogdieratlas.nl

BIJLAGE 2 WAARNEMINGEN OP KAART

